

آیا ترکیه آبستن تحولات جدی و سرنوشت ساز است؟

آیا احتمال وقوعی منازعه جدید کلان در شرق میانه وجود دارد؟
ترکیه در این منازعه "کلان" چه نقشی را بازی خواهد کرد؟
ترکیه چه نیازی به اتحادیه ها و ائتلاف های جدید غیر غربی دارد؟
ترکیه بخاطر کدام اهداف می خواهد نقش میانجیگر را در منازعه روسیه - اوکراین بازی نماید؟
ترکیه چگونه می خواهد مناسبات خود را با سوریه از سر گیرد؟
آیا امکان خروج ترکیه از ناتو وجود دارد؟

در این نوشته فشرده تلاش صورت گرفته به گونه اجمالی به سوالات فوق پاسخ ارایه گردد. از تاریخ 4 جولای 2024 قطعات متعدد ضربتی ترکیه داخل مناطق شمال عراق می گردند. به قول نشریه "حوریت" که نزدیک به حلقات حاکم ترکیه بشمار می رود، قوای ترکی برای انجام عملیات نظامی علیه گروه های کردی، مخصوصا شبهه نظامیان حزب کارگر کردستان روانه آن مناطق اند. منابع همچنان تاکید می نماید که عملیات ضد کردها در بهار سال روان در هماهنگی با مقامات استخباراتی عراق تدوین یافته است. در عین زمان، در شمال سوریه تصادمات نیروهای ترکی با گروه های مسلح محلی که چندی پیش ظاهرا تحت کنترل ترکیه بودند، افزایش یافته است. موازی با درگیری قوای ترکیه در شمال سوریه، درگیری های متعددی در داخل خاک ترکیه با مهاجرین سوریه نیز جا داشتند. همزمان با اعزام نیروهای تازه به شمال سوریه، شبکه های استخباراتی ترکیه با شدت بیشتر در پی آن شده اند تا اوضاع را در منطقه کنترل نمایند و تحت مدیریت خویش درآوردند. اخیرا واقعه غیر مترقبه رخ داد. در فضای مجازی یک سلسله شواهد و معلومات در باره هویت و سایر مشخصات مهاجرین سوری که عملا در تمام ولایات ترکیه مقیم اند لیک گردید. به قول منابع، این معلومات قصدا توسط یکی از شبکه های استخباراتی نظامی ترکیه در پلاتفرم های انترنتی به هدف وارد نمودن فشار روانی و دیگر اهداف بالای مهاجرین سوریه در ترکیه به نشر رسید. به تعقیب آن، مقامات امنیتی ترکیه اعلام داشتند که سرکرده های گروه های آشوبگر سوری را که در ترکیه فعالیت های تبلیغاتی را علیه مهاجرین سوری انجام می دادند، دستگیر نموده اند. دلچسپ تر آنکه، "ایجادگر" یکی از این گروه ها نوجوانی چهارده ساله سوری تبار قلمداد شد. در کمپیوتر این نوجوان سوری معلومات و جزئیات سه میلیون مهاجر سوری جابجا شده بود. منسوبین امنیتی ترکیه در حال حاضر روی آن کار می نمایند که

این همه معلومات احوال شخصیه و خصوصی چگونه و به چه ترتیبی در اختیار این پسر چهارده ساله قرار گرفته است؟ از جانب دیگر، اردوغان رئیس جمهور ترکیه اعلام داشت که واقعات اخیر ضد ترکیه که از طرف عده از اتباع سوریه به راه انداخته شد، هیچ گونه تاثیر منفی بالای آغاز پروسه عادی سازی مناسبات با سوریه نمی گذارد، و قرار است عنقریب، در حضور ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه با بشار اسد رئیس جمهور سوریه دیدار نماید.

به راستی هم، هرگاه پوتین در آینده نزدیک از سوریه بازدید نماید، این حادثه می تواند آغازگر یک روند تازه صلح گردد. به احتمال زیاد اولین ملاقات میان اردوغان و بشار اسد بعد از 13 سال منازعه میتواند به میانجیگری روسیه در مسکو انجام یابد. علاوه بر آن، از کشورهای خلیج و عراق نیز بحیث محل های ملاقات یاد آوری میشود.

اینکه روند صلح میان ترکیه و سوریه چگونه و تحت کدام آجندا آغاز خواهد یافت، بعد از سفر عنقریب پوتین به ترکیه آشکار خواهد شد. "لرزندان" یا به عبارته دیگر تضعیف ترکیه، و مخصوصا شخص رجب طیب اردوغان دیربست که از جهت های مختلف جریان دارد. علت "لرزندان" ترکیه در آن است که این کشور پیوسته تلاش نموده تا سیاست های مستقل تری را دنبال نماید. موقعیت جغرافیائی ترکیه طوربست که از یک طرف با اروپای نیرومند، ثروتمند و مکار روبروست، از جانبی با کشورهای کم ثبات و فقیر در شرق میانه، از جائیکه میلیون ها مهاجر همین حالا به اراضی ترکیه سرازیر شده است. در استقامت سومی ترکیه، دولت مقتدر و در پاره، موارد غیر قابل پیش بینی فدراسیون روسیه قرار دارد. موقعیت جغرافیائی ترکیه، چه برای اردوغان و چه هم برای حاکمان آینده این کشور همواره چلنج های معینی در بر خواهد داشت. همین موقعیت جغرافیائی به ترکیه قطعا مجال نمی دهد بطور دوامدار در یک جهت قرار گیرد. در چهار اطراف ترکیه قدرت های متعدد در یک نوع تقاطع و تماس واقع شده اند. بنابراین، طوریکه قبلا هم اشاره شد، رهبری ترکیه پیوسته با اوضاع پیچیده مواجه است. با این همه، ترکیه به عضویت خود در ناتو اهمیت فراوانی می دهد، چون میداند که این اتحادیه در واقعیت یگانه ضامن بالقوه امنیت این کشور است؛ بنابراین فرضیه احتمالی خروج ترکیه از پیمان ناتو بعید به نظر می رسد. با در نظر داشت ملحوظات فوق، حاکمان ترکیه با همسایه های دور و نزدیک، و آگنده از تضاد خویش غالبا از در تفاهم و سازش پیش میاید، چیزیکه در برخی موارد نتایج مثبت در پی نمی داشته باشد. ترکیه معاصر، به رهبری اردوغان آرزو دارد ائتلاف کلانی از کشورهای مسلمان و (یا) ترک تبار که در رأس آن باید طبیعتا خودش قرار داشته باشد ایجاد نماید و سالهاست که مصروف ایجاد همچو یک اتحادیه یا ائتلاف دولت ها در محور خود است. به باور ترکیه، ایجاد پلاتفرم های وسیع همکاری ها با جهان اسلام و اقوام ترک تبار در تضاد با منافع غرب قرار ندارد، گرچه این ادعا به نظر عده ای از کارشناسان روابط بین المللی، حتی در داخل خود ترکیه و دیگر کشورها نیز بیشتر به یک خیال و توهم شباهت دارد. وزارت خارجه ترکیه در راستای همینگونه کوشش ها کشور های ترک تبار را فراخواند تا هرچه زودتر الفبای واحد را به میان آورند. حکومت ترکیه تلاش می نماید هم در اتحادیه های سابقه دار و هم جدید حضور داشته باشد، با کشورهای شرق نزدیک و آسیای مرکزی روابط دوستانه تأمین نماید. چندی قبل رؤسای دولت ترکیه و قطر روی تهاجم اسرائیل علیه فلسطین، تهدیدهای اسرائیل علیه لبنان و سایر موضوعات منطقه ئی و جهانی بحث های را انجام دادند. در پایان گفتگو با امیر قطر، اردوغان جهانیان و مخصوصا کشور های اسلامی را به تشکیل اتحاد علیه متوقف ساختن تهاجم اسرائیل علیه فلسطین فراخواند. ترکیه - عربستان سعودی: ترکیه همکاری نظامی- دفاعی خود را با عربستان سعودی نیز تحکیم می نماید. یکی از کمپنی های دولتی عربستان سعودی اخیرا با جانب ترکیه سه تفاهم نامه را در رابطه به تولید صنایع

نظامی در داخل عربستان سعودی به کمک ترکیه به امضا رساند. ترک ها و سعودی ها برای ایجاد سیستم ها برای درون ها، تکنالوژی دفاعی الکترونیکی و خدمات فضائی همکاری خواهند داشت.

دلچسپ تر آنکه، امضای این توافق نامه زمانی صورت می گیرد که منافع دو کشور در اراضی سوریه عملاً در تقابل با یک دیگر قرار دارند: یکی به ضد گروه های تروریستی می رزمند، در حالیکه آن دیگر تحت شعار های متفاوت به تغذیه آن می پردازد. هر دو جانب کوشش می کنند به این ترتیب مناطق معین را در خاک سوریه تحت نفوذ سیاسی خویش نگهدارند. مناسبات ترکیه - چین: در حاشیه اجلاس اخیر شانگهای در شهر آستانه (قزاقستان) رئیس جمهور اردوغان با سی دزین پین رئیس دولت چین ملاقات نموده روی مناسبات دو جانبه، پیشرفت اوضاع در نوار غزه و بحران جاری بین روسیه و اوکراین گفتگو کردند. ترکیه به آن باور است که گام ها در جهت بهتر شدن مناسبات میان انقره و پکن نتایج مثبت برای هر دو دولت در پی خواهد داشت. جالب است بدانیم که خود چین در این رابطه چه دیدگاهی دارد؟ تقیب پالیسی چند قطبی ترکیه: از روی ناچاری یا دورنمای محاسبه شده: ترکیه در این اواخر در محافل سیاسی و ملاقات های بین المللی و همچنان در داخل کشور از علاقمندی خود برای کسب عضویت در سازمان های غیر غربی و در پاره موارد تقابلی با غرب، از قبیل شانگهای و بریکس سخن می زند. به نظر می رسد که ترکیه در حال گزار به تحولات بزرگ و جدی در تعاملات بین المللی قرار دارد. روابط ترکیه - روسیه: آنچه ارتباط می گیرد به روابط ترکیه با روسیه، علرغم گرمای ظاهری میان رهبران دو کشور، در روابط این دو کشور علایم وقوعی بحران را می توان مشاهده نمود که سیاسیون دو جانب فعلاً به شدت کوشش می کنند از آن یاد آوری آن ننمایند. طوریکه هویداست، ترکیه عضو پیمان نظامی ناتو بوده و دارای دومین اردوی قوی در چوکات این پیمان می باشد. انقره بارها به مسکو پیشنهاد نموده تا از خدمات آن به حیث میانجیگر برای رفع منازعه اش با اوکراین استفاده نماید؛ لیکن مقامات روسیه دیربست به آن باور رسیده که ترکیه نمی تواند یک میانجیگر مناسب و بیطرف باشد. چرا روسیه به این باور رسیده است؟ ترکیه در سطح سیاست رسمی اش در بحران اوکراین از روسیه حمایت نمی کند، در کنفرانس اخیر صلح سوئیس که راجع به بحران اوکراین - روسیه برگزار شده بود، اشتراک نموده و اعلامیه نهائی آنرا نیز به امضا رساند، چیزیکه مراتب نارضایتی مسکو را برانگیخت. ترکیه در مراحل مختلف، بدون در نظر داشت مخالفت روسیه به اوکراین طیاره های بدون سرنشین ساخت خود را ارسال داشته است. قابل یاد آوریست که ترکیه در مقایسه به سایر کشورهای تولید کننده درون ها، از قبیل ایالات متحده امریکا، چین و اسرائیل، بیشترین رقم آنرا به خارج ارسال می دارد. با این همه، علرغم فشار های شرکای غربی، ترکیه به قطار کشور هائیکه تحریم های گسترده را علیه روسیه وضع نموده اند، نپیوسته است. انقره تأسیس پروژه "هاب گاز" را یکجا با مسکو پیش می برد، تا صدور تمرکز یافته گاز روسیه از مسیر ترکیه تأمین گردد. گرچه اروپا ظاهراً از توريد گاز روسیه از طریق "جریان شمال" دست کشیده، لیکن گاز روسیه را بگونه بی سابقه از بازار های موازی خریداری می نماید. علاوه بر آن، ترکیه و روسیه در عرصه انرژی، به شمول اعمار ستیشن اتومی "اکویو" در قلمرو ترکیه نیز همکاری دارند. با این همه، در مناسبات انقره و مسکو نکاتی هست که می توانند همکاری و نزدیکی بیشتر دو طرف را سوال برانگیز سازند - : انقره از پالیسی مسکو در منازعه اوکراین حمایت نمی کند، لیکن در عین حال بسیار علاقمند است در این مسئله میانجیگر یکه تاز باشد؛ - حکومت ایالات متحده امریکا اخیراً با یکی از کمپنی های ترکیه قرار داد بست تا مهمات (توپخانه و راکت ها) را به اوکراین صادر نماید. ترکیه تلاش های زیادی بخرج داد تا در تندر اروپائی برای صدور تسلیحات به اوکراین اشتراک نماید، لیکن ضدیت و ویتوی فرانسه و یونان انتظارات ترک ها را برهم زد. ویتوی اروپا باعث شد تا کارخانه های تولید صنایع نظامی ترکیه در بودیجه های کمپنی

های امریکائی قرار گیرند. در ماه می 2024 وزیر دفاع امریکا و سفیر ترکیه در امریکا کارخانه جدید تولید مهمات توپخانه را در ایالت تکزاس افتتاح نمودند. به قول آژانس خبری "بلومبرگ" انتظار آن می رود که الی سال 2025 تولیدات نظامی کمپنی ترکی "ریپکون" در حدود ۳۰ درصد تمام مهمات توپخانه را که در امریکا تولید می شود، تشکیل دهد. علاوه بر آن، وزارت دفاع امریکا 116 هزار مهمات جنگی را در سال جاری از ترکیه برای صدور متعاقب آن به اوکراین خریداری نموده است. خریداری های تازه برای صادرات سال آینده نیز در راه است، و این همه اقدامات از روسیه پنهان نیست. ترکیه از یک طرف شدیداً علاقمند است تا در حل منازعه اوکراین نقش میانجیگر را بازی نماید، در قسمت عبور از تحریمات و صادرات موازی به روسیه سهم می گیرد، ولی در عین زمان یکجا با امریکا در ایجاد کارخانه که مهمات جنگی آن متعاقباً به اوکراین ارسال خواهد شد نیز اشتراک می نماید. بنابراین، موضوع میانجیگری ترکیه برای حل و فصل بحران روسیه - اوکراین در اصول ناممکن به نظر می رسد. ترکیه که در برخی موارد کاملاً وابسته به غرب است مجبور است سر همکاری با جوانب مختلف را حفظ نماید، و به اصطلاح دل همه را در دست داشته باشد. طوریکه دیده می شود، مؤقف متضاد و تنوع تعاملاتی را که ترکیه در روابط خود با دیگر کشورها برآه انداخته، در حال حاضر خواسته یا نخواستہ برای بسیاری از جهت ها مناسب است و هیچ کاری با آن کرده نمی توانند. ###

